

Tam Tài của Việt Nho

Triết lý Tam Tài của Việt Nho là ba hoạt lực trong sự tương quan, hợp tác, chuyển biến lẫn nhau. Tài thứ nhất là Thiên, tài thứ ba là Địa và tài thứ hai là Nhân. Thiên và Địa là hai đối cực mà tài Nhân là nơi giao hòa, hội thông của hai tài Thiên và Địa, Nhân ở đây có tính chất trừu tượng, tiêu biểu. Thiên và Địa là những cặp đôi mâu thuẫn của bản tính con người. Thiên có thể là vô biên, đối lập với Địa là hữu hạn. Thiên là tiềm thức âm u đối với Địa là ý thức rõ rệt. Thiên là lý trí cứng rắn, đối lập với Địa là tình cảm mềm yếu. Thiên là lòng vị tha đối lập với Địa là lòng vị kỷ. Thiên cũng có thể là tâm linh đối lập với Địa là vật thể... Hai đối cực Thiên Địa làm nên Tính Bản Nhiên của con người. Vì, con người là tính thể hai chiều, là nơi hợp nhất của hai đối cực, là điểm liên hợp sống động của Thiên và Địa. Nhân, do đó là tác động Giao, Hội, Hợp, Tương, Liên, Hòa, Thành của hai hoạt lực Thiên Địa. Tác động ấy là Tính, là Mệnh, là Gốc, là Thiện của Người.

Chúng ta mới bàn đến Tính của con người, có nghĩa là mẫu dạng của cái tính chung, cái tính đại đồng, cái Nhân tính phổ quát của con người. Đó là thứ Nhân tính chưa đi vào thời gian và không gian nhỏ bé, chưa thành những cá tính riêng tư, chưa đi vào cái tiểu ngã dị biệt ở đợt hiện tượng. Chúng ta có thể gọi tài Nhân ở đây là Nhân tính đại đồng, Tính ở đây là Tính bản nhiên đại ngã. Theo cách trình bày như thế, ta hiểu tam tài là ý thức về Nhân tính ở đợt căn cơ, ở tầm mức phổ biến vũ trụ. Hay nói cách khác, người là một **Hòa Diệu của Trời Đất**, có một địa vị ngang hàng, hóa giải những mâu thuẫn của trời đất, giữ một địa vị quan trọng để trời đất được lưu thông, chuyển biến. Nhờ sự lưu chuyển những Tính của Thiên và Địa,

mà cả ba được linh động, trường tồn. Việt Nho gọi là Sinh Sinh.(生生) Sinh rồi lại sinh.

Sinh Sinh là Thiên Địa Nhân Hòa. Tới đây ta hiểu được cái uyên nguyên sâu xa của sự trường tồn là tính Hòa của Nhân, chỉ có đạt được bản tính Hòa của sự sống đời đời ấy con người bé nhỏ của mỗi cá nhân chúng ta mới tham dự được vào dòng sống muôn đời của Thiên Địa. Khi đạt được giao cảm, giao hòa, tương quan, liên hợp được với Thiên và Địa, con người mới thực sự là một phần tử của cơ thể vũ trụ, mới cảm nhận được những chiều kích bao la trong đời, mới cảm thấy có nguồn sống mãnh liệt nơi đáy thẳm tâm hồn. Đời sống sẽ cảm thấy nhẹ nhàng hơn những âu lo vật thể, những bon chen nhỏ bé, những tình cảm chật hẹp. Tâm tư như mở rộng đến những chân trời của Tính Thể Vô Biên, niềm Bình An thâm sâu nơi đáy lòng, là Ánh Sáng và Âm Thanh của Đạo. Việt Nho biểu thị Tam Tài qua dạng chữ Vương như sau:

Ba vạch ngang là ba tài: Thiên-Địa-Nhân (Trời-Đất-Người). Một vạch ở giữa nối cả ba vạch, để quán thông thiên địa, là chữ Vương. Vương ở đây có nghĩa là sự hoàn thiện, là giao cảm với trời đất, là siêu việt lên như trời đất. Chữ Vương là biểu hiệu của Nhân tính đại đồng, bản thể của con người. Con người là vua trong trời đất, là tâm linh của vạn vật, là cái Tâm của Thiên Địa, là cái Linh của Đất Trời. Ta hãy xem bài thơ Nhân Chủ qua bài vịnh Tam Tài của Trần Cao Vân:

Trời Đất sinh Ta có ý không
Chưa sinh Trời Đất có Ta trong

Ta cùng Trời Đất ba ngôi sánh
Trời Đất in ta một chữ Đồng
Đất nứt, Ta ra, Trời chuyển động
Ta thay Trời mở Đất mênh mông
Trời che, Đất chở, Ta thông thả
Trời- Đất- Ta đây đủ hóa công.